

Aleg. 154

Sprawozdanie

komisji budżetowej o zamknięciu rachunków budżetem objętych funduszów krajowych za rok 1894.

Wysoki Sejmie!

Zamknięcie rachunków, będące przedmiotem niniejszego sprawozdania, dzieli się na trzy części, a mianowicie:

- a) fundusz krajowy w ścisłym znaczeniu;
- b) fundusze dotowane ze skarbu krajowego;
- c) fundusze samoistne, dla których Sejm ustanawia budżet dochodów i wydatków.

Fundusz krajowy w ścisłym znaczeniu.

Uchwalony na r. 1895 budżet funduszu krajowego, preliminował wydatki zwyczajne na kwotę 10,492.372 zł., nadzwyczajne na 605.035 zł., czyli ogółem wynosić miały wydatki kwotę 11,097.407 zł. Dochody preliminarowane były na kwotę 11,069.607 zł. w dochodach zwyczajnych i 27.800 zł. w nadzwyczajnych, czyli razem dochody miały dać ogólną kwotę 11,097.407 zł. i pokryć temsamem w zupełności ogół wydatków preliminarowanych, bez budżetowego niedoboru lub takiejże nadwyżki. Ta równowaga budżetowa nie była wynikiem przypadku, lecz wpływem przyjętego przez Wydział krajowy, a przez Wys. Sejm aprobowanego sposobu budżetowania. Od r. 1893 począwszy, w skutek przeprowadzonej konwersyi długu indemnizacyjnego, preliminarze kilku lat następnych miały wykazywać mniej lub więcej znaczne nadwyżki. Nadwyżki te w preliminarzach za lata 1894 i 1895 nie były wykazywane jako takie, lecz wstawiane do wydatków funduszu krajowego z przeznaczeniem na spłatę długów dawniejszych. Z uwzględnieniem tej okoliczności przedstawia się właściwy budżet dochodów i wydatków na r. 1895 jak następuje:

Ogół wydatków, bez wliczenia kwoty wstawionej do rubr. XIV. poz. 186, na spłatę dawnych długów, wynosić miał sumę 8,679.127 zł., a gdy, jak powyżej wykazano, ogół dochodów wynosić miał kwotę 11,097.407 zł. przeto budżet wykazywał właściwie nadwyżkę dochodów w kwocie 2,418.280 zł., którą Wys. Sejm uchwałą finansową wstawił do rubr. XIV. wydatków, na spłatę dawnych długów. Uchwałą z d. 5. lutego 1895 przyzwolony został kredyt dodatkowy na r. 1895. w kwocie 35.320 zł., a gdy na ten wydatek osobne pokrycie uchwalone nie zostało, przeto zmniejszyła się wykazana powyżej nadwyżka budżetowa o tę kwotę, i o tyle też mniej preliminarowano właściwie na spłatę dawniejszych długów.

Wynik rzeczywisty całorocznej gospodarki finansowej wykazuje następujące rezultaty:

Rzeczywiste wydatki wynosiły: zwyczajne 10,014.643 zł., nadzwyczajne 642.011 zł., czyli razem 10,656.654 zł. Dochody rzeczywiste wynosiły: zwyczajne 11,543.657 zł., nadzwyczajne 17.150 zł., czyli razem 11,560.807 zł. Dochody rzeczywiste więc przewyższyły wydatki rzeczywiste o 904.153 zł., a w porównaniu z budżetem były wydatki rzeczywiste mniejsze, o 476.073 zł., dochody zaś rzeczywiste większe o 463.400 zł., czyli wynik rzeczywisty był ogółem korzystniejszy o 939.473 zł.

Jeżeli jednak przy rzeczywistym wyniku uwzględnimy także kwotę użytą na spłatę długów, wynik rzeczywisty przedstawi się jak następuje: Bez wliczenia kwoty użytej na spłatę długów, wynosiły wydatki rzeczywiste 8,609.098 zł., a gdy dochody rzeczywiste wynosiły 11,560.807 zł., pozostała nadwyżka 2,951.709 zł., a ponieważ, jak wykazaliśmy powyżej, budżetowa nadwyżka, z uwzględnieniem kredytu dodatkowego bez pokrycia, miała wynosić tylko 2,382.960 zł., przeto wynik rzeczywisty był właściwie korzystniejszy tylko o kwotę 568.749 zł.

Z wykazanej powyżej rzeczywistej nadwyżki dochodów, w ogólnej kwocie 2,951.709 zł. użyto w roku budżetowym na spłatę dawniejszych długów 2,047.556 zł., a reszta 904.153 zł. pozostała jako nadwyżka z rachunków funduszu krajowego z r. 1895, co do której komisya budżetowa na końcu niniejszego sprawozdania przedłożył Wys. Sejmowi odpowiedni wniosek. Cyfra korzystnego wyniku Wydziału krajowego różni się od takiejże cyfry komisji budżetowej o 370.724 zł., to jest o tyle o ile w roku budżetowym, z powodów od Wydziału krajowego niezawisłych, spłacono dawniejszych długów mniej niż preliminowano. Większe bowiem zapasy kasowe gromadzą się w kasie krajowej dopiero z końcem roku, skutkiem czego utrudnionem było dalsze wypowiedzenie pożyczki krajowej z r. 1883 w takim terminie, aby w ciągu roku budżetowego można było wypowiedzianą kwotę wypłacić.

Poniżej szczegółowo omawiać będziemy pozycye dochodów i wydatków, wykazujące w rzeczywistej wynikłości znaczniejsze zboczenia od uchwalonego budżetu. Tutaj jednak już zaznaczamy, że Wydział krajowy uzasadniając te różnice, przytoczył powody, dla których wynik rzeczywisty był większy, lub mniejszy od kwoty wyznaczonej w budżecie. Komisya budżetowa badała te powody, a przy niektórych pozycjach zażądała bliższych wyjaśnień, szczegółowych rachunków i wykazów, i na tej podstawie opiera swoje, w ciągu niniejszego sprawozdania czynione uwagi, przy czem komisya zawsze miała na uwadze tę okoliczność, że przeniesienie kwot preliminowanych na wydatki zwyczajne w jednych rubrykach i pozycjach, dla pokrycia zwiększonych wydatków zwyczajnych w innych pozycjach i rubrykach, dozwolonem było tylko w wyjątkowych, w uchwale finansowej na rok 1895 wyszczególnionych rubrykach i pozycjach.

W y d a t k i.

Wydatki preliminowane na r. 1895 miały wynosić: zwyczajne 10,492.372 zł., nadzwyczajne, wraz z kredytem dodatkowym 640.355 zł., czyli razem 11,132.727 zł. Rzeczywisty wynik wykazuje wydatki zwyczajne 10,014.643 zł., nadzwyczajne 642.011 zł., czyli razem 10,656.654 zł. W porównaniu z budżetem były wydatki zwyczajne mniejsze o 477.729 zł., a nadzwyczajne większe o 1.656 zł., a ogół wydatków rzeczywistych był mniejszy od ogółu wydatków preliminowanych o 476.073 zł. Badanie poszczególnych rubryk działu wydatków wykazuje, że w rubr.: I., V., VIII., X., XIII., XIV. i XVI. wydatki rzeczywiste były mniejsze od preliminowanych o 693.233 zł., zaś w rubr.: II., III., IV., VII., IX., XI., XII., XV. i XVII. wydatki rzeczywiste były większe od preliminowanych o 217.160 zł. Z porównania tych dwóch cyfr okazuje się kwota wydatków rzeczywistych mniejsza od preliminarza o 476.073 zł., jak powyżej wykazano.

Dla lepszego poglądu przejdziemy najprzód rubryki w których wydatki rzeczywiste były *mniejsze* od preliminowanych.

Rubr. I. „*Koszta reprezentacji kraju*“. W tej rubryce preliminuje się w dziale A. wydatki na Sejm krajowy, z uwzględnieniem potrzeby dłuższego trwania sesyj sejmowych, gdy jednak od szeregu lat sesje te krócej trwają, przeto i wydatki są mniejsze. W roku budżetowym wydatki te były mniejsze od preliminowanych o 5.573 zł. W dziale B. na *Wydział krajowy* wydano mniej o 1.178 zł. z powodu interkalaryów.

Rubr. V. „*Wydatki sanitarne*“ wykazuje wydatki rzeczywiste 16.652 zł., mniejsze od preliminowanych 22 000 zł. o 5 347 zł., a to z powodu, że zamiast 49 lekarzy okręgowych, dla których preliminowano ryczałty na koszta obowiązkowych podróży, było obsadzonych tylko 41 posad tych lekarzy.

Rubr. VIII. „*Utrzymanie pomników historycznych*“ wykazuje wydatki rzeczywiste mniejsze od preliminowanych o nieznaczną kwotę 406 zł., przeważnie z powodu mniejszych w roku budżetowym wydatków na koszta restauracji zamku Oleskiego.

Rubr. X. „*Wydatki na komunikacye*“. Rubryka ta rozpada się na dwa główne działy: I. *drogi krajowe* i II. *koleje żelazne*. W dziale I. preliminowano na drogi krajowe wydatki zwyczajne 910.397 zł., nadzwyczajne 143.000 zł. W rzeczywistości zaś wynosiły wydatki zwyczajne 912.838 zł., nadzwyczajne 135.756 zł. W porównaniu z preliminarzem były wydatki zwyczajne większe o 2.441 zł., nadzwyczajne zaś mniejsze o 7.244 zł., a ogółem były wydatki rzeczywiste mniejsze o 4.803 zł. Znaczniejszą różnicę na niekorzyść budżetu wykazuje poz. 138 „*utrzymanie dróg*“. Na te potrzeby preliminował budżet ryczałtową kwotę 405.594 zł., a rzeczywisty wydatek wynosił 420.053 zł., czyli więcej o 14.459 zł. A gdy uwzględnimy, że z końcem r. 1894 pozostało zaległości biernych, z tytułu utrzymania dróg 16.879 zł., z których w ciągu roku budżetowego odpisano, wskutek reszt niezużytych kredytów asygnowanych Wydziałom powiatowym, kwotę 4.154 zł., a spłacono 11.979 zł., czyli razem 16.133 zł., a z końcem r. 1895 pozostało zaległości biernych z tegoż roku 15.896 zł., okaże się, że właściwie utrzymanie dróg kosztowało w r. 1895 kwotę 416.136 zł. zamiast preliminowanych 405.594 zł. Według preliminarza miało utrzymanie 1 kilom. drogi kosztować 221 zł. 75 ct., podług zamknięcia rachunków kosztowało utrzymanie 1 kilom. 227 zł. 48 ct.

Przekroczenie to powstało głównie z powodu wyjątkowo wielkich zasp śnieżnych, co Wydział krajowy szczegółowo omawiał w sprawozdaniu z czynności departamentu IV. za czas od 16. grudnia 1894 do 30. listopada 1895.

W dziale II. wydano na koszta utrzymania prow. biura kolejowego 26.445 zł. zamiast preliminowanych 24.000 zł., a to z powodu zwiększonych i ciągle wzrastających czynności biura kolejowego.

Rubr. XIII. „*Budowy wodne i melioracye*“. Rubryka ta nie tylko w ostatecznym wyniku nieznaczną tylko wykazuje różnicę między preliminarzem a rzeczywistością, ale także poszczególne jej pozycye, w małej tylko liczbie, drobne wykazują zboczenia, przeważna zaś część tych pozycyí żadnej nie wykazuje różnicy.

Rubr. XIV. „*Odsetki od pożyczek i umarżanie tychże*“. Już powyżej wykazaliśmy, że z kwoty 2,418 280 zł. wstawionej do poz. 186 tej rubryki na spłatę dawniejszych długów krajowych, użyto tylko kwoty 2,047.556 zł. W r. 1895 miano jeszcze do spłacenia reszty pożyczek z lat 1884, 1885 i 1883, a głównie pożyczkę z r. 1883. Pożyczka ta, jako emisyjna mogła być spłaconą tylko przez wypowiedzenie czyli wylosowanie; ponieważ jednak większe zapasy gotówki gromadziły się w kasie krajowej dopiero z końcem roku, zachodziła trudność dalszego wypowiedzenia tej pożyczki w takim terminie, aby można było wypowiedzianą większą kwotę wypłacić jeszcze w ciągu roku budżetowego. Z pożyczki r. 1883 spłacono w roku 1895 kwotę 1,018.295 zł. a resztę spłacono w maju i listopadzie roku 1896. W tej chwili obligacye pożyczki r. 1883, o ile były zgłoszone, zostały z obiegu cofnięte, a o ile nie zostały zgłoszone do wypłaty, ustało dalsze ich oprocentowanie.

Na spłatę niezgłoszonych jeszcze obligacyí b. funduszów indemnizacyjnych, które z początkiem roku 1895 wynosiły 107.415 zł. preliminował budżet kwotę 100.000 zł. W rzeczywistości zaś zgłoszono w ciągu r. 1895 tych obligacyí tylko za 31.615 zł., tak, że z końcem r. 1895 pozostało w obiegu obligacyí tych za kwotę 75.800 zł. Należytość za niezgłoszone do wypłaty kupony od obligacyí indemnizacyjnych (po potrąceniu przedawnionych za 62.633 zł.) wynosiła z początkiem r. 1895 kwotę ogólną 427.163 zł. Na spłatę tych kuponów preliminował budżet w r. 1895 kwotę 245.000 zł., spłacono zaś w rzeczywistości tylko za 3.389 zł.

Z rubr. XIV. pokryto także wydatek w kwocie 11.549 zł. na odsetki bierne od chwilowych pożyczek. Budżet nie tylko, że na ten cel żadnej kwoty nie preliminował, ale nadto jeszcze w dziale dochodów preliminował kwotę 10.000 zł. tytułem odsetków czynnych od pieniędzy chwilowo lokowanych. Różnica więc między preliminarzem, a zamknięciem rachunków na niekorzyść budżetu wynosi 21.549 zł. Zapasy gotówki chwilowo zbędnej kasa krajowa lokowała i z tego tytułu uzyskała w ciągu roku odsetki czynne w kwocie 31.368 zł. W ciągu roku jednak kasa była zmuszoną

na pokrycie chwilowych potrzeb zasiągać pożyczki i od takowych zapłaciła odsetki w kwocie 42.917 zł. Nadwyżka odsetków biernych nad czynne, wynosiła wykazaną w tej rubryce kwotę 11.549 zł. Chwilowe te pożyczki posłużyły na zapłacenie w terminie właściwym pożyczek $4\frac{1}{2}\%$, przeto fundusz krajowy na tych pożyczkach żadnej nie poniósł szkody.

Rubr. XVI. „Wydatki na popieranie rękodzielnictwa i przemysłu“. W tej rubryce preliminowane bywają wydatki na szkoły przemysłowe uzupełniające, na szkoły fachowe przemysłowe i warsztaty instrukcyjne, na ogólne potrzeby przemysłowe i na popieranie wykształcenia handlowego.

Pomijając ostatni ten dział, wykazujący nieznaczne zaoszczędzenie w kwocie 25 zł., zauważyć należy, że wykazane w pierwszych trzech działach wydatki rzeczywiste, mniejsze od preliminowanych o 4.404 zł. powstały po części wskutek niewprowadzenia w życie instytucyj i zakładów, dla których budżet wydatki preliminował, jak to miało miejsca ze stacją doświadczalną mechaniczno-technologiczną przy szkole technicznej we Lwowie, wskutek czego nie wydano preliminowanej na ten cel kwoty 1.500 zł. i z kursem wyrobu zabawek w Żywcu, po części wskutek tego, że zapasy gotówki z końcem r. 1894 zbyteczne czyniły subwencje w preliminowanej wysokości, jak to miało miejsce przy szkołach przemysłowych uzupełniających w Białej, Gorlicach, Samborze i Stryju, wreszcie także, z powodu zwinięcia istniejących kursów, jak w Tarnowie, z powodu zwinięcia kursu handlowego. Przechodzimy do rubryk, w których wydatki rzeczywiste były większe od preliminowanych.

Rubr. II „Koszta zarządu“. Na potrzeby tej rubryki preliminowano ogółem wydatki zwyczajne 286.170 zł., nadzwyczajne, wraz z kredytem dodatkowym, 47.985 zł. Rzeczywisty zaś wynik wykazuje wydatki zwyczajne 287.210 zł., nadzwyczajne 53.496 zł. Przekroczono więc wydatki zwyczajne o 1.040 zł. nadzwyczajne o 5.511 zł. Przekroczenie w wydatkach zwyczajnych powstało z powodu większych o 1.060 zł. wydatków na kosztą podróży i diety, a to wskutek rozszerzonego nadzoru nad gminami i nad krajowymi zakładami. Częściowe pokrycie ma to przekroczenie w przypisanych do zwrotu należnościach czynnych z roku budżetowego w kwocie 562 zł. Przekroczenie w dziale wydatków nadzwyczajnych, miało miejsce przy urządzeniach elektrycznych, na który to cel przyzwolony był kredyt 34.169 zł., a rzeczywisty wydatek wynosił 39.670 zł. Przekroczenie to ma częściowe pokrycie w przypadającym od Banku krajowego częściowym zwrocie kosztów instalacji światła elektrycznego w kwocie 3.085 zł.

Rubr. III. „Koszta leczenia ubogich chorych“. Na wydatki preliminował budżet 880.000 zł. a wydano 1.026.494 zł., czyli więcej o 146.494 zł. Budżet na r. 1895 układano i uchwalono na podstawie wynikłości z r. 1893. W tym roku jednak, fundusz krajowy zapłacił za 1.409.872 dni leczenia, podczas gdy w r. 1895 zlikwidowano takich dni 1.679.554, czyli więcej o 269.682 dni leczenia. Oprócz tego wzrostu ilości dni leczenia, Wydział krajowy w sprawozdaniu swoim str. 41 podaje inne jeszcze powody i przyczyny tego stosunkowo znacznego przekroczenia. Komisya budżetowa zbadała szczegółowo podane tam powody i przyczyny i nabyła przekonania, że przekroczenie jest należycie uzasadnione i usprawiedliwione, przyczem należy zwrócić uwagę, że przekroczenie to redukuje się właściwie do kwoty 71.979 zł., reszta bowiem 74.515 zł. ma pokrycie w uzyskanych od zakładów krajowych większych, niż preliminowano nadwyżkach dochodów, jak to wykazuje rubr. IV. dochodów funduszu krajowego.

Rubr. IV. „Koszta szczepienia“. Wydatki rzeczywiste wynosiły 72.259 zł., zamiast preliminowanych 71.500 zł., a to z powodu większych wydatków na kosztą podróży i diety lekarzy, z powodu szczepienia. Na te wydatki zarządzenia Wydziału krajowego wpływu nie mają, a likwidowane są na podstawie rachunków, przedkładanych przez Namiestnictwo.

Rubr. VII. „Wydatki na cele wykształcenia i oświaty“. Na te cele preliminowano ogółem 2.105.133 zł. a wydano rzeczywiście 2.135.342 zł. Z pomiędzy 66 pozycyj zawartych w tej rubryce, tylko 3 pozycje wykazują różnicę między preliminarem, a rzeczywistym wynikiem, i to jedna pozycja na korzyść budżetu o 850 zł. dwie zaś na niekorzyść budżetu o 31.059 zł. Dla sześciu członków Rady szkolnej krajowej preliminowano 7.200 zł. a wydano tylko 6.350 zł. z powodu interkalaryów.

Na pokrycie niedoboru funduszu szkolnego krajowego, preliminowano 1.835.549 zł., a wydatek rzeczywisty wynosił 1.840.638 zł., a na pokrycie niedoboru krajowego funduszu szkolnego emerytalnego preliminowano 110.084 zł., a wydano z tego tytułu 136.054 zł. Uzasadnienie i omówienie powodów większych wydatków

w obu tych pozycjach, znajdzie się poniżej, przy szczegółowych zamknięciach rachunków tych funduszków.

Rubr. IX. „*Kwaterunkowe żandarmeryi*“. Wydatki brutto na ten cel wynosić miały 205.210 zł., w ciągu roku budżetowego jednak komenda żandarmeryi zlikwidowała rachunki na ogólną kwotę 210.080 zł. czyli ponad preliminarz o 4.210 zł. Z przeprowadzonej między Wydziałem krajowym a c. k. żandarmeryą korespondencji, przekonała się komisya budżetowa, że na to przekroczenie złożyły się następujące przyczyny: podwyższenie czynszu pomieszczeń i koszar dla istniejących w kraju z początkiem roku budżetowego posterunków, koszta najmu pomieszczeń i koszar dla 15 nowych posterunków, konieczna potrzeba uzupełnienia sprzętów i pościeli dla oficerów, wachmistrzów i woźnych.

Rubr. XI. „*Dotacje dla zakładów krajowych*“. Preliminarz przewidywał z tego tytułu ogólny wydatek w kwocie 119 846 zł. W rzeczywistości zaś wydano 124.414 zł. czyli więcej o 4.568 zł. Uzasadnienie tej różnicy znajdzie się poniżej przy omawianiu zamknięć rachunkowych poszczególnych zakładów.

Rubr. XII. „*Wydatki na szupaśnictwo*“ wykazuje wydatki rzeczywiste brutto, większe od prelininowanych o nieznaczną kwotę 425 zł. Ta nadwyżka wydatków brutto powstała z powodu podwyższenia taryfy kolejowej od przewozu osób, ma całkowite pokrycie w większych, niż prelininowano dochodach, ze zwrotów kosztów szupaśnictwa w kwocie 974 zł., jak to wykazuje rubr. XIV. dochodów.

Rubr. XV. „*Wydatki na cele rolnictwa i górnictwa*“. Wydatki rzeczywiste tej rubryki wynoszą ogółem: zwyczajne 443.032 zł., nadzwyczajne 72 906 zł., czyli razem 515 938 zł., zamiast prelininowanych: zwyczajnych 424.088 zł., nadzwyczajnych 72.465 zł., czyli razem 496.553 zł. W wydatkach zwyczajnych wydano więcej, niż prelininowano o 18.944 zł., w wydatkach nadzwyczajnych więcej o 441 zł., razem przekroczenie wynosi kwotę 19.385 zł. Rubryka ta rozpada się na dwa główne działy: A. rolnictwo i B. górnictwo. Dział górnictwa wykazuje nieznaczną tylko różnicę, bo o 170 zł. na korzyść budżetu między prelininowanymi 13.410 zł. z rzeczywistymi wydatkami 13 240 zł. Wykazana powyżej znaczna stosunkowo różnica na niekorzyść budżetu znajduje się w poszczególnych pozycjach działu rolnictwa.

Pozycje te rozpadają się na dwie kategorie: jedna obejmuje wydatki na poszczególne szkoły rolnicze, folwarki i składy zbożowe. Na te wydatki prelininowano ogółem 324.856 zł., a wydano 339.424 zł. czyli więcej o 14 568 zł.

O tych pozycjach będzie mowa poniżej przy zamknięciach rachunkowych tych szkół, folwarków i składów. Do kategorii drugiej należą pozycje, w których prelininowano wydatki na ogólne cele rolnicze. Zamiast prelininowanych na te cele 158.287 zł. wydano 163.274 zł. czyli więcej o 4.987 zł. Na to przekroczenie złożyły się dwie pozycje: 222. druga rata subwencji dla towarzystwa tytoniowego i 225. na rozmaite zasiłki w celach rolniczych. W poz. 222 prelininowano tytułem drugiej raty subwencji dla towarzystwa tytoniowego 3.000 zł., a wyplacono 4 000 zł. Większy ten wydatek o 1.000 zł. jest wynikiem książkowego przeprowadzenia subwencji rządowej przyznanej dla tegoż towarzystwa na ręce Wydziału krajowego, na utrzymanie drugiego instruktora uprawy tytoniu. Wydatek 1.000 zł. uwidocznił się w poz. 222 rub. XV., a dochód w tej samej wysokości w dziale B. rubr. XVII dochodów.

W poz. 225. prelininowano kwoty 2.000 zł. na rozmaite zasiłki w celach rolniczych, wydano zaś z tego tytułu 5 977 zł.

Z tego prelininowano 3.977 zł., kwota 1.000 zł. jest również wynikiem książkowego przeprowadzenia subwencji rządowej, na urządzenie kursu rolnictwa dla nauczycieli ludowych w szkole w Horodence. Pozostała reszta przekroczenia, uzasadniona jest po części uchwałą sejmową, polecającą wypłatę z tej pozycyi subwencji dla trzech towarzystw o celach rolniczych, w ogólnej kwocie 800 zł. i konieczną potrzebą czynienia większych nieco wydatków na cele rolnicze w roku budżetowym. Potrzebę tę uznał już i wys. Sejm wstawiając na ten cel do budżetu na r. 1896 kwotę 4.000 zł.

Rubr. XVII. „*Wydatki rozmaite*“. Rubryka ta rozpada się na dwa działy: A. Wydatki w budżecie przewidziane, B. Wydatki w budżecie nieprzewidziane. W dziale A. jedna tylko pozycja wykazuje znaczniejszą stosunkowo różnicę, między preliminarzem, a rzeczywistym wynikiem na niekorzyść budżetu. W czasie trwania sesyi sejmowej w r. 1895 liczne do Sejmu weszły petycje, domagające się bezprocentowych pożyczek i bezzwrotnych zasiłków dla dotkniętych klęskami elementarnymi. Takiejsamej pomocy domagali się także niektórzy posłowie w samoistnych wnioskach, dla dotkniętych takimi klęskami gmin i powiatów. Wysoki Sejm nie miał dość

danych do należytego ocenienia czy i o ile petycyje te i wnioski są uzasadnione, a niechcąc pozostawić istotnie potrzebujących bez pomocy, wstawił do poz. 353 rubr. XVII. kwotę 12.000 zł do dyspozycji Wydziału krajowego, przekazując mu zarazem wszystkie odnośne petycyje i wnioski do zbadania i udzielenia pomocy w razie i w miarę uznania w granicach wyznaczonej kwoty 12.000 zł.

Zamknięcie rachunków wykazuje, że z tego tytułu Wydział krajowy wydał w r. 1895 kwotę 18.600 zł. t. j. o 6.600 więcej niż na ten cel uchwalono. W zamknięciu rachunków, tłumaczy Wydział krajowy to przekroczenie nieodzowną potrzebą i powołuje się na akt Wydziału krajowego l. 27198. Z tego aktu dowiedziała się komisya budżetowa, że wraz z uchwalonym kredytem przekazał Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i uwzględnienia w miarę uznania 15 petycyj gmin i powiatów i jeden wniosek poselski, do których przybyło nastąpienie kilka petycyi tej samej kategorii przez Wys. Sejm dla braku czasu niezalatwionych.

W 7 wypadkach Wydział krajowy już w marcu r. 1895 udzielił bezzwrotnych zasiłków, bez dalszych dochodzeń, ponieważ stan rzeczy dokładnie był wyjaśniony. Kwota spotrzebowana w tych 7 wypadkach wynosiła 9000 zlr., zaś w kwietniu tegoż roku, na podstawie nadesłanych sprawozdań Wydziałów powiatowych, rozdał dla dwóch powiatów i dwóch gmin trzeciego powiatu, kwotę 2400 zlr. Pozostała tedy do dyspozycji Wydziału krajowego kwota 600 zlr., a przytem niezalatwione były petycyje 24 gmin powiatu Kolbuszowskiego. W braku legalnej reprezentacji tego powiatu Wydział krajowy co do petycyi jednej gminy powiatu Kolbuszowskiego, udał się po opinię do Wydziału powiatowego Przemyślańskiego, a ten Wydział w sprawozdaniu swoim przedłożył prośby 12 gmin powiatu swego, a następnie wykazał jeszcze aż 36 gmin, w których przeważna część ludu, nie posiadająca ani ziarnka zboża ani kartofli, ani w ogóle żadnych artykułów żywności, a nie mogąc znaleźć wcale żadnego zarobku, wysprzedaje cały swój dobytek i emigruje do Brazylii. W ogóle przedstawił Wydział powiatowy, stan ekonomiczny ludności włościańskiej powiatu przemyślańskiego jako tak rozpaczliwy, iż Wydział krajowy nie mógł stanąć na stanowisku czysto budżetowym i zastawiać się brakiem kredytu. Zdaniem komisji budżetowej słusznie Wydział krajowy postanowił traktować powiat przemyślański zupełnie wyjątkowo i udzielić mu doraźnej pomocy, pomimo braku na ten cel kredytu, pod własną wobec wys. Sejmu odpowiedzialnością. To też dla powiatu przemyślańskiego i dla petycyonujących gmin powiatu kolbuszowskiego, Wydział krajowy wydał 7200 zlr. i w ten sposób powstało wykazane przekroczenie 6600 zlr. Wobec opisanego powyżej faktycznego stanu rzeczy, komisya budżetowa uważa to przekroczenie za uzasadnione i należyście usprawiedliwione.

Dochody

Dochody preliminowane na r. 1895 miały wynosić: zwyczajne (wraz z dodatkami do podatków) 11,069 607. zlr., nadzwyczajne 27.800 zlr. razem 11,097.407 zlr. Rzeczywisty wynik zaś wykazuje wpływy zwyczajne (wraz z dodatkami do podatków) 11,543.657 zlr. nadzwyczajne 17 150 zlr. Zwyczajne dochody więc były większe od preliminowanych o 474.850 zlr. nadzwyczajne zaś mniejsze o 10.650 zlr., a ogół dochodów rzeczywistych był większy od ogółu dochodów preliminowanych 463400 zlr.

Następujące rubryki wykazują dochody rzeczywiste mniejsze od preliminowanych.

Rubr. II. „*Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych.*“ Budżet preliminował z tego tytułu dochód w kwocie 10000 zlr. powyżej jednak już wykazaliśmy, że rzeczywisty wynik nietylko że żadnego nie wykazuje dochodu, ale nadto jeszcze spowodował wydatek tytułem odsetków biernych od chwilowych pożyczek. Powyżej przy omawianiu rubr. XIV. wydatków, wyjaśniliśmy powody i zarazem uznaliśmy uzasadnienie tej na niekorzyść budżetu wykazanej różnicy. Rubr. III. „*Dochody dróg krajowych*“ wykazuje rzeczywiste wpływy, 228.279 zlr. mniejsze od preliminowanych, o nieznaczną kwotę 471 zł. a to z powodu przyznanych opustów kilku dzierżawcom myt.

Rubr. V. „*Zwroty zaliczek z lat ubiegłych*“ wykazuje rzeczywiste wpływy 42.855 zł. zamiast preliminowanych 45.347 zł., to jest mniej o 2.692 zł. Tytułem zwrotu zaliczek od urzędników krajowych wpłynęło mniej o 2.393 zł. a tytułem zwrotu od szpitali wpłynęło mniej o 5.614 zł. Natomiast wykazuje zamknięcie niepreliminowany dochód 5.370 zł. tytułem zwrotu od rady szkolnej krajowej, nadwyżki z udzielonej w roku 1894 funduszowi szkolnemu emerytalnemu dotacyi.

Rubr. VI. „Zwroty pożyczek“ wykazuje ostateczny wynik mniej korzystny o 6.516 zł. Zamiast bowiem preliminowanych 60.785 zł. wpłynęło tylko 54.269 zł. głównie z powodu nieuiszczenia w roku budżetowym, przypadających rat od wydziałów powiatowych, tytułem zwrotu bezprocentowych pożyczek, udzielonych dla ludności, dotkniętej klęską nieurodzaju w latach: 1889 i 1890. Ponowne klęski elementarne w niektórych okolicach kraju w roku 1895, spowodowały to, że pomimo urgensów, raty zaliczek nie wpłynęły.

Rubr. VIII. *Dochody krajowych szkół i folwarku w Dublanach* i rubr. IX. *Dochody szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie*. Mniejsze niż preliminowano dochody pierwszych o 11.366 zł. drugich o 7.545 zł. będą omawiane poniżej przy szczegółowych zamknięciach rachunków tych szkół i folwarków.

Rubr. XIII. *Dochody z kwaterek żandarmeryi* wykazuje rzeczywiste wpływy 83.218 zł. zamiast preliminowanych 91.795 zł., a to z powodu, że do tej rubryki wstawiono cyfrę dochodu na podstawie budżetu państwowego, a nie uwzględniono tej okoliczności, że za żandarmów, przeznaczonych do kontroli bydła, skarb państwa nie zwraca funduszowi krajowemu kosztu noclegowego. W roku budżetowym wynosiło to kwotę 3.911 zł.

Rubr. XV. *Dochody krajowych składów zbożowych i spirytusowych* mniejsze od preliminowanych o 7.537 zł. będą omawiane poniżej przy szczegółowych zamknięciach rachunków tych zakładów.

Rubr. XVI. *Dochody z krajowych opłat konsumcyjnych*. Wykazane w tej rubryce mniejsze od preliminowanych dochody, w kwocie 12.752 zł. mają całkowite pokrycie w pozostałych z roku budżetowego zaległościach czynnych wynoszących kwotę 14.696 zł.

Rubr. XVII. *Dochody rozmaite*, tak samo jak *wydatki rozmaite*, rozpada się ta rubryka dochodów na dwa działy:

- A) Dochody w budżecie przewidziane i
- B) Dochody w budżecie nieprzewidziane.

Te ostatnie wykazują ogólną kwotę 3.406 zł., a pochodzą przeważnie z subwencji państwowych, na rozmaite cele rolnicze. Tu także zaliczono kwotę 873 zł. tytułem pozostałości funduszu kultury krajowej z rachunku roku 1895. W dziale A) preliminowano dochody rozmaite na 1,870.889 zł., a wpłynęło tylko 1,827.217 zł. czyli mniej o 43.672 zł. Trzy głównie pozycje wykazują znaczniejsze różnice na niekorzyść budżetu, a mianowicie:

a) w poz. 57. preliminowano kwotę 38.555 zł. tytułem zwrotu od spółek wodnych, kwoty potrzebnej na opłacenie procentów, i częściowe umorzenie pożyczki z roku 1889, zaciągniętej dla spółek wodnych w kwocie 700.000 zł. Gdy fundusz krajowy, z pozostałości kasowych spłacił tę pożyczkę w roku 1895, Wysoki Sejm uchwalił, by spółkom wodnym liczono tylko 3%, zamiast jak do roku 1895 4½%. Różnica stąd powstała wynosi 9.781 zł.

b) w poz. 58 d), preliminowano kwotę 6.000 zł. tytułem subwencji państwowej, na założenie niższej szkoły rolniczej w Uhersku. Subwencya ta w roku budżetowym nie wpłynęła.

c) w poz. 61. preliminowano kwotę 290.000 zł. tytułem spłaty zaległych dodatków indemnizacyjnych. W ciągu roku budżetowego wpłynęła z tego tytułu jedna tylko kwota 259.966 zł. czyli mniej o 33 039 zł. Z końcem roku 1895 pozostała z tego tytułu zaległość we wszystkich trzech b. funduszach indemnizacyjnych w kwocie 559.571 zł.

Następujące rubryki wykazują dochody rzeczywiste *większe* od preliminowanych.

Rubr. IV. *Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych*, Rubr. VII. *Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie*, Rubr. X. *Dochody innych szkół rolniczych krajowych*. Wszystkie one wykazują mniej lub więcej znaczne nadwyżki w porównaniu z preliminarzem. Różnice te będą omawiane poniżej, przy poszczególnych zamknięciach rachunków tych szkół.

Rubr. XVIII. *Dodatki do podatków*. Przy uchwalaniu budżetu na rok 1895, przyjął Wysoki Sejm wydatność centa dodatku na 101.530 w Galicyi wschodniej i zachodniej i na 8.470 w Wielkiem Księstwie Krakowskiem. W rzeczywistości jednak, jeden cent dodatku czynił w Galicyi wschodniej i zachodniej 110.150, a w Wielkiem Księstwie Krakowskiem 7.662 czyli razem zamiast preliminowanych 110.000, jeden cent dodatku uczynił 117.812, a ogół dochodów preliminowany na 6,591.420 zł., wynosił w rzeczywistości 7,079.295 zł., czyli więcej o 487.875 zł.

Należność za rok 1895, po odliczeniu zwrotów, wynosiła 7,153.194 zł. Na poczet tej należności płacono w ciągu roku budżetowego 6,591.481 zł., tak, że z tego roku pozostała zaległość 561.713 zł.

Na poczet zaległości dla dawniejszych, wynoszących z początkiem roku 1895 kwotę 2,401.546 zł. spłacono w ciągu roku budżetowego 487.814 zł., a odpisano 9.515 zł., tak, że z końcem roku 1895 pozostała z tego tytułu zaległość, wynosiła 1,904.217 zł., a ogólna zaległość z końcem roku 1895 wynosiła kwotę 2,465.930 zł., w porównaniu z końcem roku 1894 powiększyła się ta zaległość o 64.385 zł.

Ogół dochodów rzeczywistych wynosił	.	.	.	11,560.807 zł.
„ wydatków rzeczywistych wynosił	.	.	.	<u>10,656.654 „</u>

Nadwyżka dochodów wynosi	.	.	.	904.153 zł.
--------------------------	---	---	---	-------------

Jak w sprawozdaniach swoich o zamknięciach rachunków za lata poprzednie, tak i w niniejszym sprawozdaniu, komisya budżetowa badała dotychczas pojedyncze rubryki i pozycye, tak działu wydatków jak i dochodów, bez względu na to, czy te wydatki, a względnie dochody objęte odnośnymi rubrykami należą do jednej kategorii wydatków, a względnie dochodów, lub czy pojedyncze rubryki wyczerpują wszystkie wydatki jednej i tej samej kategorii.

Dla uzupełnienia tego sprawozdania komisya budżetowa podaje poniżej także wynik cyfrowy głównych działów gospodarki krajowej, bez względu na rubryki i pozycye, w których wydatki są uwidocznione, przy równoczesnem uwzględnieniu rzeczywistych dochodów odnośnych działów gospodarki krajowej. Wyniki te podajemy w ogólnych cyfrach i w procentowym stosunku, a procentowy stosunek porównujemy z wynikłością r. 1894 i z budżetem na rok 1895.

W 10 głównych działach na które finansowa gospodarka krajowa w roku budżetowym się rozpadła, wydatki netto były następujące:

	czysty wydatek w r. 1895:	w stosunku do ogółu czy- stych wydatków		
		z r. 1895	1894	budżet na r. 1895
1. na reprezentację i zarząd	470.388 zł.	5.76	6.10	4.84
2. na cele zdrowotne	1,148.663 „	14.10	14.10	12.47
3. na koszta oświaty	2,167.089 „	26.51	25.60	24.56
4. na komunikację	1,145.024 „	14.05	15.45	13.34
5. na budowy wodne i melioracje	493.624 „	6.07	5.60	5.76
6. na cele rolnictwa i górnictwa	307.858 „	3.78	4.60	4.54
7. na cele przemysłu	152.047 „	1.86	1.95	4.54
8. na bezpieczeństwo publiczne	137.545 „	1.69	2.10	1.51
9. na umarzenie pożyczek i odsetki	2,078.693 „	25.51	22.20	32.73
10. na cele dobroczynne i rozmaite	55.021 „	0.67	2.30	0.25
Razem	<u>8,155.952 zł.</u>	100.00	100.00	100.00

Wydatki więc pokryte tymi działami wynoszą . . . . . 8,155.952 zł.

i pokryte zostały:

pozostałością kasową z roku 1893	1,148.828 zł.
opłatami konsumcyjnymi	831.983 zł.
dotatkami do podatków	<u>7,079.295 zł.</u>
	9,060.106 zł.

Pokrycie większe od wydatków o . . . . . 904.153 zł.

która to kwota stanowi pozostałość z rachunków r. 1895 jak powyżej wykazano.

Komisya budżetowa widzi się jednak powodowaną zaznaczyć, że powyżej wykazane wydatki na poszczególne działy gospodarki krajowej, obejmują wyłącznie wydatki poczynione na te działy z funduszu krajowego w ścisłym znaczeniu tego słowa, że natomiast nie są objęte powyższym wykazem wydatki, złożone na te same działy krajowej gospodarki przez gminy, powiaty, instytucye, korporacje, spółki i towarzystwa, bądźto z funduszy własnych i specjalnych na te cele przeznaczonych, bądź też z dodatków do podatków pośrednich i bezpośrednich.

Jako alegaty do zamknięcia rachunków funduszu krajowego dołączył Wydział krajowy szczegółowe zamknięcie rachunków następujących zakładów:

	Wydatek 1895	Preliminarz 1895	Różnica
1. szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie	23.495 zł.	21.770 zł.	+ 1.725 zł.
2. a) Szkoła rolnicza w Dublanach	94.983 "	97.974 "	— 2.991 "
b) Szkoła parobków w Dublanach	15.083 "	13.989 "	+ 1.094 "
3. Folwark w Dublanach	32.104 "	20.103 "	+ 12.001 "
Szkoła gorzelnicza, gorzelnia i stacya kontrolna i doświadczalna w Dublanach	14.621 "	16.353 "	— 1.732 "
5. Szkoła rolnicza i folwark w Czernichowie	80.051 "	78.458 "	+ 4.593 "
{	8.582 "	8.040 "	+ 542 "
6. Szkoła rolnicza w Horodence	14.591 "	13.746 "	+ 845 "
7. Szkoła rolnicza w Jagielnicy	21.673 "	22.250 "	— 576 "
8. Szkoła rolnicza w Kobiernicach	14.083 "	14.318 "	— 235 "
9. Szkoła ogrodnicza w Tarnowie	11.776 "	11.735 "	+ 41 "
10. Szkoła uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku	4.701 "	4.440 "	+ 261 "
11. Krajowe składy publiczne dla zboża i spirytusu we Lwowie i Krakowie			

Rezultaty r. 1895 tak są smutne i o tyle gorsze jeszcze od preliminarza, że tłumaczą uchwałę Sejmu powziętą w r. 1896 polecającą Wydziałowi krajowemu zwinięcie zakładów:

W y d a t k i:

	Administracyja:		Manipulacyja:		Razem:	
	Wydatek 1895	Preliminarz	Wydatek 1895	Preliminarz	Wydatek 1895	Preliminarz
Lwów	12.634 zł.	12.573 zł.	3.123 zł.	2.650 zł.	15.757 zł.	15.223 zł.
Kraków	12.020 "	11.535 "	5.884 "	6.695 "	17.904 "	18.230 "

	D o c h o d y:		N i e d o b ó r:	
	Dochody 1895	Preliminarz	Faktyczny	Preliminowany
Lwów	8.995 zł.	14.030 zł.	6.762 zł.	1.193 zł.
Kraków	13.729 "	16.230 "	4.175 "	2.000 "

Dochody mianowicie we Lwowie znacznie były mniejsze od preliminarza, a w obu składach razem wynosiły tylko 22.724 zł., zamiast spodziewanych 30.260 zł., a niedobór spodziewany w kwocie tylko 3.193 zł. urosł do kwoty 10.937 zł.

W trzecim dziale mieszczą się fundusze ze skarbu krajowego dotowane:

	Faktyczny 1895	Preliminarz	Różnica.
1. Fundusz szkolny krajowy. wydatki	3,074.027 zł.	3,087.104 zł.	— 13.077 zł.
dochody własne	1,233.389 "	1,251.555 "	— 18.166 "
niedobór pokryty z funduszu kraj.	1,840.638 zł.	1,835.549 zł.	+ 5.089 zł.

Zgoda w sumach ogólna pomiędzy stanem faktycznym, a preliminarzem jest wielka wobec tak znacznych sum. W szczególach zachodzi tylko różnica wynikająca z objęcia przez fundusz szkolny krajowy byłych funduszy szkolnych okręgowych.

2. Fundusz szkolny emerytalny.
3. Krajowy szpital powszechny we Lwowie.
4. Fundusz podrzutków we Lwowie.
5. Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie.
6. Krajowy szpital św. Łazarza w Krakowie.
7. Fundusz policyi krajowej.

8.	Fundusz pożyczki krajowej z r. 1883.
9.	" " " " 1884.
10.	" " " " 1885.
11.	" " " " 1888.
12.	" " " " 1891.
13.	" " " " 1893.

W tych wszystkich działach komisya budżetowa przyjmuje uzasadnienie podane przez Wydział krajowy dla różnic in plus lub in minus wykazanych zamknięciem rachunków.

Oprócz tego mamy jeszcze fundusze samoistne, niedotowane, budżetem objęte, jakoto:

fundusz kultury krajowej,
 fundusz stanowy sierociński,
 fundusz Aleksandra hr. Stadnickiego,
 fundusz pożyczki krajowej z r. 1873,
 fundusz podrzutek w Krakowie,
 fundusz pożyczkowy na drogi powiatowe i gminne,
 fundusze krajowych przedsięwzięciw melioracyjnych.

Wszystkie te fundusze w ostatecznych wynikach nie wpływają w znaczniejszej mierze na budżet i nie wymagają szczegółowego omówienia, bo różnice między wynikami, a preliminarzem są nie wielkie i wystarczająco umotywowane.

Nadwyżki dochodów czyli pozostałości kasowe użyte zostały w myśl istniejących przepisów i uchwał sejmowych.

Na podstawie powyższego sprawozdania komisya budżetowa wnosi zgodnie z Wydziałem krajowym:

1. Sejm wydaje Wydziałowi krajowemu absolutorium z rachunków fundusów budżetem objętych za r. 1895.

2. Powyższa uchwała obejmuje także absolutorium dla c. k. Rady szkolnej krajowej, z działu wydatków funduszu szkolnego krajowego za r. 1895.

3. Sprawdzoną nadwyżkę z rachunków funduszu krajowego za rok 1895 w kwocie 904.153 przenosi się na r. 1897 i wstawia do budżetu roku 1897 jako pozycyę 1. dochodów.

Lwów, 4. lutego 1897.

Goldman
 sprawozdawca.

Dunajewski
 przewodniczący.